

PHÂN TÍCH RỦI RO VỀ THUẾ VÀ ĐỀ XUẤT BIỆN PHÁP QUẢN LÝ CHO MÔ HÌNH DROPSHIPPING TẠI VIỆT NAM

PHẠM KHÁNH TOÀN*

Sự bùng nổ của thương mại điện tử và mô hình Dropshipping tại Việt Nam đã mang lại nhiều cơ hội lớn nhưng cũng kèm theo thách thức về quản lý thuế. Các giao dịch trực tuyến, xuyên biên giới và nhiều bên trung gian gây khó khăn trong việc xác định thu nhập chịu thuế, dẫn đến nguy cơ thất thu thuế. Bài viết phân tích các rủi ro về thuế trong mô hình Dropshipping từ việc xác định thu nhập, tính thuế giá trị gia tăng đến thuế thu nhập doanh nghiệp. Đồng thời, đề xuất các biện pháp quản lý dựa trên kinh nghiệm quốc tế nhằm xây dựng môi trường kinh doanh minh bạch, công bằng và thúc đẩy mô hình Dropshipping phát triển bền vững tại Việt Nam.

Từ khóa: Dropshipping; quản lý; pháp lý; thương mại điện tử; phân tích; rủi ro; thuế; biện pháp quản lý; mô hình.

The rapid growth of e-commerce and the dropshipping model in Vietnam has created significant opportunities alongside challenges in tax management. Online, cross-border transactions involving multiple intermediaries complicate the identification of taxable income, increasing the risk of tax revenue loss. This article analyzes tax risks associated with the Dropshipping model, including income determination, value-added tax (VAT), and corporate income tax identification. It also proposes management solutions based on international practices to build a transparent and fair business environment and promote the sustainable development of the Dropshipping model in Vietnam.

Keywords: Dropshipping; management; legal framework; e-commerce; risk analysis; tax; management solutions; model.

NGÀY NHẬN: 28/8/2024

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 29/11/2024

NGÀY DUYỆT: 16/12/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.347.2024.1047>

1. Đặt vấn đề

Trong môi trường năng động của thương mại điện tử, dropshipping đã nổi lên như một dịch vụ được thiết kế để tiết kiệm chi phí kho bãi và lưu trữ hàng hóa cho các nhà bán lẻ thương mại điện tử. Nói cách khác, Dropshipping là một mô hình kinh doanh thương mại điện tử đầy tiềm

năng, cho phép người bán hoạt động mà không cần sở hữu hàng tồn kho. Khi có đơn hàng, người bán chỉ cần chuyển thông tin đơn hàng đến nhà cung cấp và nhà cung cấp sẽ trực tiếp giao hàng cho khách hàng. Ưu điểm

* NCS, Trường Đại học Kinh tế - Luật, Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh

nổi bật của mô hình này là không cần vốn đầu tư lớn, giảm thiểu rủi ro, linh hoạt và dễ mở rộng, thu hút nhiều doanh nghiệp nhỏ và cá nhân tham gia thị trường. Tuy nhiên, những đặc điểm này cũng đặt ra thách thức không nhỏ cho công tác quản lý thuế ở Việt Nam. Việc không cần hàng tồn kho gây khó khăn trong việc xác định giá trị hàng hóa để tính thuế, trong khi tính linh hoạt và dễ mở rộng của mô hình khiến việc theo dõi doanh thu và lợi nhuận trở nên phức tạp hơn. Vai trò trung gian của người bán cũng làm khó xác định trách nhiệm thuế giữa các bên liên quan.

Mặc dù vậy, không thể phủ nhận những lợi ích mà Dropshipping mang lại, bao gồm giảm rào cản gia nhập thị trường, tăng tính cạnh tranh và thúc đẩy thương mại điện tử.

2. Rủi ro về thuế trong mô hình Dropshipping tại Việt Nam

Mô hình Dropshipping với tiềm năng và thách thức của nó đang mở ra những cơ hội mới cho kinh doanh trực tuyến, đồng thời đặt ra yêu cầu về một hệ thống quản lý hiện đại và linh hoạt để thích ứng với sự phát triển không ngừng của thương mại điện tử.

Một là, khó khăn trong việc xác định thu nhập chịu thuế.

Theo quy định pháp luật thuế hiện hành, thu nhập chịu thuế được xác định bằng cách lấy doanh thu của doanh nghiệp trừ đi các khoản chi phí được trừ liên quan đến hoạt động sản xuất - kinh doanh cộng thêm các khoản thu nhập khác, bao gồm cả thu nhập nhận được từ nước ngoài. Trong mô hình Dropshipping, việc xác định thu nhập chịu thuế thường tập trung vào phần chênh lệch giữa giá bán sản phẩm mà người bán thu từ khách hàng và giá nhập hàng từ nhà cung cấp. Đây là khoản lợi nhuận mà người bán thu được sau khi đã trừ đi các chi phí trực tiếp liên quan đến việc mua hàng. Tuy nhiên, xác định chính xác thu nhập chịu thuế trong Dropshipping lại không phải là một điều dễ dàng vì nhiều yếu tố có thể ảnh hưởng đến quá trình này.

Trong mô hình Dropshipping, nhà cung cấp là bên chịu trách nhiệm giao hàng trực tiếp đến tay khách hàng không qua người bán. Vì thế, người bán không có quyền kiểm soát trực tiếp kho hàng hay các hoạt động liên quan đến vận chuyển. Điều này có thể gây ra khó khăn trong việc xác định chính xác giá nhập hàng, bởi giá cả có thể thay đổi dựa trên nhiều yếu tố như tỷ giá hối đoái, chi phí vận chuyển và các khoản chi phí phụ khác. Hơn nữa, nếu nhà cung cấp áp dụng giá khác nhau cho các khu vực địa lý hoặc các đơn hàng khác nhau, việc xác định chính xác giá nhập hàng để tính toán thu nhập chịu thuế trở nên phức tạp hơn.

Một vấn đề khác là việc tuân thủ các quy định về ghi nhận thu nhập. Trong thực tế, không ít trường hợp người bán không khai báo đầy đủ hoặc khai báo sai về các khoản thu nhập từ hoạt động Dropshipping. Điều này có thể dẫn đến rủi ro về thuế, bao gồm các hình phạt từ cơ quan thuế nếu bị phát hiện. Điều này càng phức tạp hơn trong môi trường kinh doanh trực tuyến, nơi mà các giao dịch thường diễn ra trên nhiều nền tảng khác nhau và có tính chất phân tán. Thêm vào đó, việc phân biệt giữa thu nhập chịu thuế thu nhập cá nhân và các khoản thu nhập khác cũng đặt ra nhiều thách thức. Ví dụ, người bán có thể nhận được các khoản hoa hồng, thưởng hoặc các khoản thu nhập khác từ nhà cung cấp. Theo quy định hiện hành, các khoản thu nhập này cũng có thể được tính vào thu nhập chịu thuế. Do đó, nếu cá nhân không xác định đúng đắn các khoản thu nhập này, họ có thể phải chịu rủi ro bị truy thu thuế nếu tính toán sai.

Hai là, vấn đề minh bạch.

Minh bạch trong giao dịch là một yếu tố quan trọng trong việc xác định thu nhập chịu thuế, đặc biệt là trong mô hình kinh doanh Dropshipping, nơi mà các giao dịch chủ yếu diễn ra trực tuyến và không có sự kiểm soát trực tiếp của người bán đối với hàng hóa. Tuy nhiên, vấn đề minh bạch trong các giao dịch trực tuyến vẫn còn nhiều bất cập, gây ra khó

khẩn trong việc quản lý thuế và bảo đảm tính chính xác trong khai báo thuế.

Trước hết, các giao dịch trong mô hình Dropshipping thường được thực hiện qua nhiều kênh khác nhau, bao gồm các trang web thương mại điện tử, nền tảng mạng xã hội và các ứng dụng di động. Sự đa dạng về kênh bán hàng này dẫn đến việc ghi nhận và kiểm soát giao dịch trở nên phức tạp hơn. Việc thiếu minh bạch trong các giao dịch trực tuyến còn xuất phát từ việc một số doanh nghiệp hoặc cá nhân không khai báo đầy đủ các khoản thu nhập hoặc sử dụng các phương thức thanh toán khó kiểm soát như ví điện tử, tiền mã hóa. Ngoài ra, trong môi trường kinh doanh trực tuyến, không phải lúc nào các giao dịch cũng được ghi chép một cách minh bạch và có hệ thống. Một số người bán có thể không lưu trữ đầy đủ hoặc chính xác các hóa đơn, biên lai liên quan đến các giao dịch, làm cho việc đối chiếu và xác minh thông tin từ phía cơ quan thuế trở nên phức tạp hơn. Điều này không chỉ gây ra rủi ro cho doanh nghiệp nếu bị kiểm tra mà còn có thể dẫn đến các tranh chấp pháp lý về thuế.

Các nhà cung cấp trong mô hình Dropshipping thường ở nước ngoài và việc giao dịch xuyên biên giới có thể làm tăng thêm sự phức tạp trong việc minh bạch hóa các giao dịch. Sự khác biệt về quy định pháp lý, hải quan và thuế giữa các quốc gia có thể khiến việc xác định thu nhập chịu thuế gặp nhiều trở ngại.

Ba là, rủi ro về thuế giá trị gia tăng.

Trong mô hình Dropshipping, người bán thường không trực tiếp nhập khẩu hoặc lưu trữ hàng hóa mà đặt hàng từ nhà cung cấp và giao thẳng đến khách hàng. Điều này tạo ra sự phức tạp trong việc xác định giá trị của hàng hóa và cách tính thuế giá trị gia tăng. Thông thường, thuế giá trị gia tăng phải được áp dụng trên giá bán hàng hóa hoặc dịch vụ mà người tiêu dùng cuối cùng phải trả nhưng do người bán không trực tiếp xử lý hàng hóa, việc xác định giá trị tăng thêm cũng như số

thuế giá trị gia tăng phải nộp có thể trở nên khó khăn và dễ xảy ra sai sót.

Một vấn đề khác liên quan đến việc hoàn thuế giá trị gia tăng trong mô hình Dropshipping cũng tiềm ẩn nhiều rủi ro. Do đặc thù của mô hình kinh doanh này, hàng hóa thường không đi qua kho của người bán, mà được vận chuyển trực tiếp từ nhà cung cấp đến khách hàng. Điều này có thể gây khó khăn trong việc chứng minh nguồn gốc hàng hóa và giá trị giao dịch khi làm thủ tục hoàn thuế giá trị gia tăng.

Trong môi trường thương mại điện tử và mô hình Dropshipping, các giao dịch quốc tế ngày càng phổ biến, dẫn đến những phức tạp trong việc áp dụng thuế giá trị gia tăng. Việc xác định mức thuế giá trị gia tăng áp dụng cho các giao dịch xuyên biên giới, nhất là trong trường hợp người mua và người bán ở các quốc gia khác nhau, đòi hỏi doanh nghiệp phải có sự hiểu biết sâu rộng về quy định thuế của cả hai quốc gia liên quan. Nếu không, doanh nghiệp dễ mắc phải các sai lầm trong khai báo thuế sẽ dẫn đến nguy cơ bị phạt hoặc truy thu thuế từ cơ quan thuế.

Bốn là, rủi ro về thuế thu nhập doanh nghiệp.

Một trong những thách thức lớn nhất đối với doanh nghiệp Dropshipping là tính toán lợi nhuận, để từ đó xác định số thuế thu nhập doanh nghiệp phải nộp. Mô hình Dropshipping thường có doanh thu không ổn định do sự phụ thuộc vào nhu cầu thị trường, xu hướng tiêu dùng và mức độ cạnh tranh. Điều này dẫn đến việc doanh nghiệp khó dự đoán được thu nhập ổn định để tính toán lợi nhuận một cách chính xác.

Doanh thu trong mô hình Dropshipping có thể biến động mạnh qua từng thời điểm, phụ thuộc vào nhiều yếu tố như mùa vụ, chương trình khuyến mãi hay biến động tỷ giá hối đoái. Sự biến động này còn ảnh hưởng đến việc tính toán lợi nhuận trở nên phức tạp hơn, đặc biệt khi các chi phí liên quan đến vận chuyển, hoa hồng hoặc các dịch vụ bổ sung thường không cố định và có thể thay đổi đột ngột. Điều này tạo ra sự không chắc chắn

trong việc xác định chính xác thu nhập chịu thuế và dẫn đến nguy cơ khai báo sai số liệu thuế thu nhập doanh nghiệp. Do tính chất phức tạp của các giao dịch Dropshipping, doanh nghiệp có thể gặp khó khăn trong việc ghi nhận và theo dõi chi phí liên quan một cách chính xác. Điều này không chỉ ảnh hưởng đến số thuế thu nhập doanh nghiệp phải nộp mà còn có thể gây ra các vấn đề pháp lý nếu cơ quan thuế phát hiện sai sót trong quá trình kiểm tra.

Việc tính toán thuế thu nhập doanh nghiệp cho các khoản thu nhập từ nước ngoài đòi hỏi doanh nghiệp phải có kiến thức sâu rộng về các quy định thuế quốc tế và đôi khi phải đối mặt với các vấn đề như thuế suất kép hoặc phải nộp thuế ở nhiều quốc gia. Nếu không có sự chuẩn bị kỹ lưỡng, doanh nghiệp có thể rơi vào tình trạng bị đánh thuế nhiều lần hoặc không tận dụng được các ưu đãi thuế mà các hiệp định tránh đánh thuế hai lần mang lại.

3. Một số biện pháp quản lý cho mô hình Dropshipping tại Việt Nam

Thứ nhất, xây dựng khung pháp lý rõ ràng và đầy đủ. Việc xây dựng một khung pháp lý rõ ràng và đầy đủ cho mô hình Dropshipping là rất quan trọng. Cần có định nghĩa pháp lý rõ ràng về Dropshipping để phân biệt mô hình này với các hình thức thương mại điện tử khác, từ đó xác định chính xác nghĩa vụ thuế của các bên tham gia. Điều này không chỉ giúp tránh sự nhầm lẫn và tranh chấp về trách nhiệm thuế mà còn tạo ra một cơ sở pháp lý vững chắc để quản lý hiệu quả mô hình này. Việc định nghĩa và phân loại rõ ràng cũng giúp các cơ quan quản lý dễ dàng theo dõi, giám sát và áp dụng các biện pháp quản lý phù hợp. Cùng với đó, việc xây dựng khung pháp lý cũng cần phải chú trọng đến việc bảo vệ quyền lợi của các bên tham gia, bao gồm cả người tiêu dùng và các doanh nghiệp, từ đó giúp duy trì sự công bằng trong thị trường và tạo điều kiện cho các doanh nghiệp Việt Nam phát triển và mở rộng quy mô trên thị trường quốc tế.

Thứ hai, đơn giản hóa thủ tục hành chính thuế. Một trong những bài học quan trọng từ châu Âu (EU) là cơ chế One-Stop Shop (OSS), cho phép các doanh nghiệp Dropshipping đăng ký và nộp thuế giá trị gia tăng tại một điểm duy nhất. Việc áp dụng mô hình OSS tại Việt Nam có thể là một bước tiến lớn trong việc hiện đại hóa hệ thống thuế, đặc biệt là khi Việt Nam đang hướng tới việc hội nhập sâu rộng hơn vào nền kinh tế toàn cầu. OSS không chỉ giúp các doanh nghiệp nhỏ và vừa tránh được những phức tạp về thủ tục thuế mà còn giúp tạo ra một môi trường kinh doanh thuận lợi, thu hút thêm đầu tư và mở rộng thương mại.

Thứ ba, tăng cường kiểm soát thuế. Để bảo đảm tuân thủ thuế và phát hiện các hành vi trốn thuế, gian lận thuế, việc tăng cường kiểm toán các giao dịch Dropshipping, đặc biệt là các giao dịch có giá trị lớn hoặc có dấu hiệu rủi ro cao là rất cần thiết. Kiểm toán không chỉ là công cụ để phát hiện và xử lý vi phạm mà còn có tác dụng răn đe, khuyến khích doanh nghiệp tự giác tuân thủ. Ngoài ra, việc tăng cường hợp tác quốc tế trong việc trao đổi thông tin về các giao dịch Dropshipping xuyên biên giới là một biện pháp quan trọng để ngăn chặn việc chuyển dịch lợi nhuận và trốn thuế, từ đó phát hiện và xử lý các hành vi vi phạm thuế một cách hiệu quả.

Thứ tư, hỗ trợ và giáo dục. Cung cấp các hướng dẫn và chương trình đào tạo về các quy định thuế liên quan đến Dropshipping cho các doanh nghiệp, đặc biệt là các doanh nghiệp nhỏ và vừa rất cấp thiết. Các doanh nghiệp mới tham gia thị trường Dropshipping thường thiếu kiến thức và kinh nghiệm về các quy định thuế. Hướng dẫn và đào tạo giúp họ hiểu rõ nghĩa vụ thuế, từ đó giảm thiểu rủi ro vi phạm thuế do thiếu hiểu biết. Sự hỗ trợ kịp thời và hiệu quả từ cơ quan thuế cũng đóng vai trò quan trọng trong việc giải quyết các vướng mắc về thuế, giảm thiểu rủi ro vi phạm và tạo dựng mối quan hệ hợp tác tốt đẹp giữa cơ quan thuế và doanh nghiệp. Các kênh hỗ

trợ như đường dây nóng, website tư vấn trực tuyến hoặc các buổi hội thảo là những công cụ hữu ích giúp doanh nghiệp dễ dàng tiếp cận và tuân thủ các quy định thuế.

Thứ năm, các biện pháp bổ sung. Thường xuyên nghiên cứu và đánh giá tác động của các quy định về thuế đối với mô hình Dropshipping là cần thiết để cập nhật và hoàn thiện chính sách thuế. Thị trường Dropshipping và thương mại điện tử nói chung đang phát triển rất nhanh, do đó, các quy định về thuế cũng cần phải được điều chỉnh để phù hợp với sự thay đổi của thị trường và công nghệ.

Việc ứng dụng Blockchain vào Dropshipping không chỉ giúp theo dõi nguồn gốc hàng hóa mà còn ghi nhận các giao dịch một cách tự động. Mỗi sản phẩm có thể được gắn một mã định danh duy nhất trên Blockchain, cho phép theo dõi toàn bộ quá trình di chuyển từ nhà sản xuất đến tay người tiêu dùng. Điều này hỗ trợ việc xác định rõ ràng nguồn gốc xuất xứ, giá trị hàng hóa và các bên liên quan trong chuỗi cung ứng, từ đó bảo đảm việc tính thuế giá trị gia tăng và các loại thuế khác một cách chính xác. Công nghệ Blockchain còn tăng cường an ninh thông tin khi sử dụng các kỹ thuật mã hóa phức tạp để bảo vệ dữ liệu, ngăn chặn việc truy cập trái phép và bảo đảm tính bảo mật của thông tin giao dịch.

Ngoài ra, hợp đồng thông minh - một ứng dụng khác của blockchain cho phép tự động hóa các điều khoản của hợp đồng khi các điều kiện được đáp ứng. Hợp đồng thông minh có thể tự động hóa các quy trình như thanh toán, vận chuyển và hoàn tiền dựa trên các sự kiện và thông tin được ghi nhận trên Blockchain. Điều này giúp giảm thiểu rủi ro và tranh chấp giữa các bên, đồng thời tăng tốc độ giao dịch, giảm thời gian chờ đợi và nâng cao trải nghiệm khách hàng. Hợp đồng này cũng có thể tự động tính toán và nộp các loại thuế liên quan đến giao dịch, giúp doanh nghiệp tiết kiệm thời gian và công sức trong việc tuân thủ các quy định về thuế.

5. Kết luận

Việc quản lý mô hình Dropshipping tại Việt Nam đòi hỏi một sự kết hợp chặt chẽ giữa xây dựng khung pháp lý rõ ràng, đơn giản hóa thủ tục hành chính, tăng cường kiểm soát thuế, hỗ trợ và giáo dục doanh nghiệp. Áp dụng các biện pháp này không chỉ giúp bảo vệ lợi ích của quốc gia mà còn thúc đẩy sự phát triển bền vững của thị trường thương mại điện tử và Dropshipping tại Việt Nam. Việc tiếp thu những kinh nghiệm từ EU, đặc biệt là mô hình OSS, sẽ giúp Việt Nam xây dựng một hệ thống thuế hiện đại, công bằng và hiệu quả, từ đó nâng cao năng lực cạnh tranh của các doanh nghiệp trong nước trên thị trường quốc tế.

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ Tài chính (2014). *Thông tư số 78/2014/TT-BTC hướng dẫn thi hành Nghị định số 218/2013/NĐ-CP ngày 26/12/2013 của Chính phủ quy định và hướng dẫn thi hành Luật Thuế thu nhập doanh nghiệp*.
2. Chính phủ (2013). *Nghị định số 65/2013/NĐ-CP quy định chi tiết một số điều của Luật Thuế thu nhập cá nhân và Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Thuế thu nhập cá nhân*.
3. Quốc hội (2008). *Luật Thuế giá trị gia tăng năm 2008 (sửa đổi, bổ sung các năm 2013, 2014 và 2016)*.
4. Quốc hội (2008). *Luật Thuế thu nhập doanh nghiệp năm 2008 (sửa đổi, bổ sung các năm 2013, 2014, 2020 và 2022)*.
5. Trường Đại học Luật Hà Nội (2008). *Giáo trình Luật Thuế Việt Nam*. H. NXB Công an nhân dân.
6. Statista (2024). *Retail e-commerce sales worldwide from 2014 to 2026*. <https://www.statista.com/topics/871/online-shopping/topicOverview>.
7. Koroljov, M (2023). *E-commerce: Dropshipping business model*. Bachelor's thesis, Laurea University of Applied Sciences.
8. Md Anwar Hawlader (2021). *Establishing a dropshipping e-commerce store*. Bachelor's thesis, Centria University of Applied Sciences.
9. Francisco J. Sánchez Vellvé and Sara Lorena Milla Burgos (2018). *Dropshipping in e-commerce: the Spanish case*. Esic Market Economics and Business Journal Vol. 49, Issue 2, May-August 2018, page. 241.